

ОЛЕНА ЯКІВНА РАШБА

(до 100-річчя від дня народження)

11 лютого 2010 року виповнилось би 100 років від дня народження доктора біологічних наук, професора Олени Яківни Рашба. Вона народилась в сім'ї відомого в Києві лікаря. Тому цілком логічно, що після закінчення в 1927 р. Художньо-індустріальної профшколи Олена Яківна вступила до Київського медичного інституту, який закінчила в 1931 р. Два роки (1931–1933) вона працювала інструктором санкультури в Миськохоронвідділі. В 1933 р. Олена Яківна була прийнята на роботу в Інститут біохімії АН УРСР у відділ біохімії нервової тканини. Спочатку працювала лаборантом, науковим співробітником, а в 1938 р. захистила кандидатську дисертацію, присвячену питанням порівняльної біохімії центральної і периферійної нервової системи. Керівником роботи був О.В. Палладін. Але подальший творчий шлях Олени Яківни був перерваний початком Великої Вітчизняної Війни. З 1943 по 1945 рр. О.Я. Рашба, майор медичної служби, пішла захищати Батьківщину. Вона працювала лікарем у польовому шпиталі. Була нагороджена орденом «Красная звезда» і двома медалями Союзу РСР. Після закінчення війни, Олена Яківна повертається в Київ, в Інститут біохімії, в якому продовжує дослідження ферментів центральної нервової системи. На основі одержаних результатів у 1951 р. вона захищає докторську дисертацію. В грудні 1951 р. О.Я. Рашба за порадою О.В. Палладіна перейшла працювати в Інститут мікробіології АН УРСР, де їй запропонували посаду керівника відділу біохімії мікроорганізмів. Чудовий організатор і керівник молодих кадрів, вона із співробітниками відділу розпочала дослідження актуальних на той час питань біохімії мікроорганізмів. Результати цих досліджень представлені в численних статтях, а також монографії «Біологія і біохімія лугоутворюючих бактерій кишкової палички».

Працюючи в комплексі із співробітниками інших відділів Інституту, вона брала участь у вивченні ряду рослинних антибіотиків, зокрема, аренарину. О.Я. Рашба вивчила склад аренарину і встановила хімічну природу його головної складової антибіотичної частини. Нею був розроблений метод одержання цього препарату, а також заводський регламент його виготовлення. З 1959 р. аренарин почав випускатись Дарницьким хімфармзаводом і був прийнятий до впровадження Міністерством сільськогосподарства СРСР як ефективний засіб проти хвороб сільськогосподарських рослин і для підвищення їх врожайності. Результати щодо одержання, вивчення та застосування аренарину викладені в монографії «Аренарин и

его применение в растениеводстве», співавтором якої була О.Я. Рашба. Препарат виявився перспективним для застосування в медичній практиці, зокрема, в офтальмології.

О.Я. Рашба була надзвичайно талановитою людиною, прекрасним організатором, дуже любила молодь, надавала їй можливості досить самостійно виконувати роботу, але при цьому дуже ретельно контролювала одержані результати. Оскільки Олена Яківна характеризувалась енциклопедичними знаннями в різних галузях біології і медицини, особливо в біохімії мікроорганізмів, до неї за консультаціями звертались не тільки співробітники відділу, але і всього інституту. Керуючи відділом протягом 1951–1973 років, Олена Яківна підготувала дуже кваліфікований колектив співробітників Н.Є. Преображенська, Г.М. Лаушнік–Здоровенко, А.О. Бондарчук, І.М. Павлова, О.М. Зайченко, Л.В. Косенко, Л.Д. Варбанець, Т.Т. Буглова, В.М. Мацюк, В.М. Солонін. Всі учні Олени Яківни завжди згадують її з великою повагою і любов'ю. Олена Яківна заклала основи наукових напрямків відділу біохімії мікроорганізмів, які охоплюють такі проблеми як дослідження глікополімерів, а також ферментів – як з метою їх практичного застосування, так і визначення їх ролі в процесах обміну. Під її керівництвом захищено 13 кандидатських і 1 докторську дисертацію. Завдяки великій ерудиції, О.Я. Рашба була прекрасним популяризатором науки. Нею написана низка науково-дослідних статей і дві брошури.

О.Я. Рашба складала вірші, малювала, фотографувала, любила приймати в себе дома співробітників, пригощала їх різними наливками та вареннями, які готувала сама. О.Я. Рашба дуже добре грала в настільний теніс, до кінця свого життя ходила на лижах в лісі, що навпроти інституту. Дуже любила молодь. Відношення до науки, яке Олена Яківна виховувала у молоді, визначили світогляд її учнів на все життя, а знання, набуті при спілкуванні з нею, допомагають їм у роботі і сьогодні.

Л.Д. Варбанець
07.10.2009